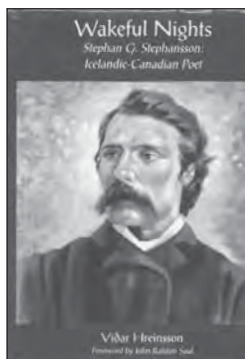

Kirja-arvosteluja

Hreinsson Viðar: Wakeful Nights. Stephan G. Stephansson: Icelandic-Canadian Poet. Benson Ranch. Calgary. 605 s. ISBN 978-0-9733657-2-6.

Islantilais-kanadalaisen itseoppineen runoilijan perusteellinen elämäkerta

Pohjoismaisten tutkijoiden kesken on viime vuosikymmenen aikana virinnyt monia hankkeita, joissa on tarkasteltu vertailevista näkökulmista ”pitkän 1800-luvun” itseoppineita kirjoittajia, luku- ja kirjoitustaidon omaksumista ja kansanomaisen ajattelu murroksia. Islantilaiset tutkijat ovat keskeisessä roolissa näissä hankkeissa, sillä laajat käsikirjoitusaineistot antavat erinomaista materiaalia kirjallistutkimukselle. Siirtolaisten suullis-kirjallinen kulttuuri on tärkeä tutkimuskohde, sillä siirtolaisuus antoi monille kansanhemisille kimmokkeen kirjoittamisen opetteluun.

Viðar Hreinsson on islantilainen kirjallisuuden tutkija, joka on työskentellyt 1990-luvulla Manitoban yliopistossa ja tutustui Kanadan islantilaisten kirjalliseen kulttuuriin. 2002–2003 islanniksi ilmestynyt runoilija Stephan G. Stephanssonin (1853–1927) elämäkerta on nyt saatavissa myös englanninkielisenä käännöksenä.

Stefán Guðmundsson varttui köyhässä torppariperheessä Skagafjörðurissa Islannin pohjoisosissa. Karuissa oloissa kukoisti kuitenkin suullinen ja kirjallinen kerronta. Illanistujaisissa (*kvöldvaka*) luettiin ääneen kirjallisuutta ja kerrottiin tarinoita puhdetöiden ohessa. Skagafjörðurissa toimi lukuseura, eräänlainen ”akatemia”, jonka piirissä kierrätettiin painettuja ja käsin kopioituja kirjoja sekä aikakauslehtiä. Paimenpoika Stefán luki kaikenlaista kirjallisuutta ja kirjoitti teini-iässä ensimmäiset runonsa.

Köyhyys ajoi tuhannet islantilaiset etsimään parempaa elämää Pohjois-Amerikasta. Stefánin

perheelle ratkaiseva isku oli tulivuorenpurkaus vuonna 1873, jonka jälkeen perhe valmistautui pitkälle merimatkalle länttä kohti. Ensimmäinen asuinpaikka oli Shawanossa Wisconsinin koillisosissa, minne syntyi pieni islantilainen siirtokunta. Stéfán työskenteli tukkikämpillä ja osallistui paikallisyhteisön elämään. Islantilaissiirtolaisuuden merkittävien keskittymä Pohjois-Amerikassa oli Uuden Islannin siirtokunta Manitobassa, jonka keskus oli Gimli Winnipeg-järven länsirannalla. Manitoban islantilaiset ryhtyivät pian julkaisemaan *Framfari*-nimistä sanomalehteä, jota siirtolaiset eri puolilla Pohjois-Amerikkaa lukivat ja avustivat. Myös Stéfán kirjoitti lehteen paikalliskirjeitä Shawanosta.

Stephan Stephansson (kuten hän oli alkanut kutsua itseään Amerikassa) avioitui vuonna 1878 serkkunsa Helga Jónsdóttirin kanssa, ja perheeseen syntyi pian jälkikasvu. Koko suku muutti parin vuoden päästä Gardariin Pohjois-Dakotaan, lähelle Kanadan rajaa. Perheen vaellus jatkui vuonna 1888 Albertan keskiosiin, Markervillen kylään Medicine-joen rannoilla. Täällä Stephan Stephansson asui loppuelämänsä suuren perheensä kanssa, ja siellä hän loi merkittävimmän kirjallisen tuotantonsa. Stephan teki puhujamatkoja Kanadassa ja vieraili myös Islannissa vuonna 1917.

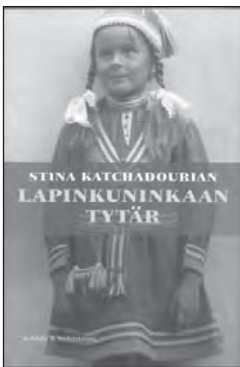
Siirtolaisyhteisöille olivat tyypillisiä uskonnolliset ja ideologiset ristiriidat. Islantilaisissa kuten suomalaisissakin yhteisöissä papit olivat keskeisiä, mutta myös kiistanalaisia hahmoja. Stephan Stephansson oli ”yksinajattelija”, joka haki ideologisia vaikutteita monilta tahoilta: häneen tekivät suuren vaikutuksen Ingersollin uskontokritiikki ja Henry David Thoreau sekä Ralph Waldo Emerson. Ateistiset ja pasifistiset ajatukset johdattivat hänet ristiriitoihin islantilaisyhteisössä, mutta syvensivät hänen kirjallista tuotantoaan ja kasvattivat hänen mainettaan.

Suomalaisten ja islantilaisten siirtolaisten kirjallisen kulttuuriin vertailu on kiinnostavaa. Stephan Stephansson ja muut islantilaiset nuoret farmarit ja tukkijätkät kirjoittivat elämästään runoja, jotka ovat kirjallisesti paljon huolitellumpia kuin suomalaisten siirtolaisten vastaavat kirjoitukset. Islantilaiset ryhtyivät pian tuottamaan painettuja lehtiä ja kirjoja, kun taas erityisesti kanadansuomalaist-

en keskuudessa käsinkirjoitetut nyrkkilehdet olivat hyvin suosittuja. Stephan Stephanssonin elämäkerassa tulee esille yksi esimerkki islantilaisten siirtolaisten käsinkirjoitetuista lehdistä: *Fjalla-Eyvindur*, jota Stephan naapureineen toimitti Gardarissa talvella 1882.

Viðar Hreinssonin elämäkerta on todella perusteellinen, ja käsittelytapa on välillä turhankin rönsyilevää ja yksityiskohtaista. Stephan Stephanssonin kirjallisen tuotannon keskeiset piirteet hahmotuvat kuitenkin kiinnostavasti, ja teos tarjoaa myös kiehtovia perhe- ja sosiaalishistoriallisia näkökulmia. Kirjassa on runsas kuvitus ja paljon tekstinäytteitä, mutta sukutaulut olisivat havainnollistaneet islantilaisperheiden monimutkaisia verkostoja.

Kirsti Salmi-Niklander

Katchadourian, Stina:
”Lapinkuninkaan tytär”.
 Viro, 2012. 192 s. ISBN
 978-951-52-2975-5.

Stina Katchadourianin teos ”Lapinkuninkaan tytär” on päivitetty versio hänen vuonna 2010 englanniksi julkaisemastaan kirjasta ”The Lapp King’s Daughter”. Suomenkielisen version ohella uusi teos on julkaistu myös ruotsiksi, tekijän äidinkielellä.

Kirja kertoo Helsingissä Kulosaarissa asuvan perheen sotakokemuksista. Isä oli rintamalla talvisodasta jatkosodan loppuun. Ikänsä puolesta Lale-isä ei ollut aivan eturintamalla, vaan lähinnä huoltoupseerin tehtävissä. Tämä selittää osittain sen, että sota-aikana perhe sai isän kautta rintamalta kohtuullisen hyvin hirvenlihaa ja muuta puuttuvaa einestä. Sota-aikana mustaporssi pyöri, ja jokainen tietenkään ”besorgasi” (junaili) systeemissä parhaansa mukaan.

Talvisodan äiti, lapset ja Riikka-palvelija viettivät Vaasassa, jatkosodassa taas matka oli monimutkaisempi. Huomattavan osan jatkosodan ajasta perhe vietti Ylitorniolla. Isä oli kaukaa viisas: jos sota päät-

tyy huonosti, pääsee vaimo lapsineen soutamalla Tornionjoen yli Ruotsiin turvaan. Näin itse asiassa kävikin Lapin sodan seurauksena. Perhe matkasi 160 000 suomalaisen evakon mukana länsinaapuriiin. Nunni-äiti oli aikaansaava, ja hän hoiti ruotsalaisten palkkaamana käytännössä yhtä suomalaista pakolaisleiriä suurta vastuuta tuntien. Kirjan ehdottomasti parasta antia ovatkin kuvaukset elämisestä Lapissa sekä evakkomatka ja asuminen Ruotsissa.

Stina Kachodourianilla on armoitettu kirjoittajan lahja. Vaikka hän on ollut sota-aikana vasta alakoululainen, on hän huomioinut lapsena asioita hämmästyttävän tarkasti. Toisaalta kirjoittaja on viettänyt aikaa huomattavassa määrin arkistoissa ja kirjastoissa. Välillä kirjoittajan ote on kuin parhaallakin historioitsijalla. Kirjasta selviää, että ruotsalaiset tekivät valtavan humanitäärisen pelastusoperaation ottamalla vastaan lähes koko Lapin asujaimiston elikkoineen. Tämän kaiken ruotsalaiset toteuttivat parin päivän varoitusajalla. Toki kirjoittaja on arkistoista löytänyt myös ruotsalaisten viranomaisten soraääniä (terveysviranomaisen raportointia): ”*Nämä ovat alkeellisia ihmisiä josta-kin napapiirin pohjoispuolelta, eivätkä he alkeellisen ihmisen minäkeskeisyydessään tajua, miksi ihmiset, jotka eivät ole sairaita, pitää eristää. Että tämä tehdään paikallisen ruotsalaisen väestön suojelemiseksi, sitä he eivät saata ymmärtää.*”

Toisaalta Stina Katchadourian kirjoittaa asioista myös iän tuomalla charmilla pilke silmäkulmassa. Otettakoon esimerkiksi vaikka sisarensa Majn (nykyisin Maj Kuhlefeldt) kuningaskokemus. Ruotsin kuninkaalliset halusivat tutustua suomalaiseen evakkoleiriin. Maj oli nuori teini-ikäinen, ja hän toimi tilaisuudessa tulkkina. Kuninkaalliset halusivat nähdä myös, miten suomalaisten mukanaan tuomia lehmiiä hoidetaan. Kruununprinsessa Lousie oli mennyt minkkiturkissaan liian lähelle lehmää ja ”...*yksi lehmistä oli nostanut häntänsä ja antanut kuninkaalliselle minkkiturkille lantasiuhkun.*” Kuningattaren oli suuremmalta huomiolta pelastanut se, että ”*turkki oli samanvärisen kuin lehmänlajä.*”

Kirjalla on toki omat rasitteensakin. Koska kyseessä on myös sukukronikka, esitellään parissa ensimmäisessä luvussa kaikki sukulaiset serkkuja myöten oikeine ja hellittelynimineen, ammatteineen ja puolisoineen. Tässä vaiheessa ulkopuolinen lukija putoaa kärryiltä, mutta toki perhehistoria on tärkeää ainakin

osalle lukijakuntaa. Samoin olisin selvästi lyhentänyt sotiimme liittyvää historiaosuutta. Mannerheim, Molotov ja muut asianosaiset ovat suomalaisille tuttuja. Ymmärrän hyvin, että ulkomaisille lukijoille kirjoitustussa alkuperäisessä versiossa tällainen tieto on tarpeen. Kirjasta välittyy aito lämminhenkisyys. Vaikeis-

ta sotakokemuksista huolimatta perhe piti yhtä, ja heiti kun tilaisuus tuli, muutettiin takaisin omaan kotiin Helsinkiin. Kirjoittaja Stina Kachadourian on tehnyt oivan kulttuuriteon kirjaamalla ylös vaikeat perhe- ja väestökysymykset ajalta, jolloin maamme kohtalo oli useammankin kerran veitsenterällä.

Ismo Söderling

Uusi julkaisu

Sjöblom-Immala Heli:
Tervetuloa Suomeen?
Korkeakouluopiskelijoiden asenteita mittaava ETNOBAROMETRI 2013.
Tutkimuksia A44. Painosalama. Turku 2013.
132 s.

ISBN: 978-952-5889-52-9
ISSN 0356-9659.

Vuoden 2012 lopussa Suomessa asui yli neljännesmiljoona vieraskielistä. 1990-luvun alkuun verrattuna maahanmuuttajien määrä Suomessa on noin kymmenkertaistunut. Todennäköisesti heidän määränsä jatkossakin kasvaa voimakkaasti, joten on tärkeää tietää, miten maahanmuuttoon ja maahanmuuttajiin Suomessa suhtaudutaan. Ensimmäisessä Siirtolaisuusinstituutin toteuttamassa asennetutkimuksessa selvitettiin tulevaisuuden potentiaalisten päättäjien – yliopisto- ja ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden – mielipiteitä maahanmuutosta ja maahanmuuttajista. Kysely toteutettiin keväällä 2012. Siihen vastasi yhteensä 14 568 opiskelijaa 13:sta Suomen korkeakoulusta. Vastaneista n. 1 100 oli ulkomaalaistaustaisia.

Taustastaan riippumatta tämän tutkimuksen korkeakouluopiskelijat suhtautuivat hyvin myönteisesti menestyviin tai sellaisiksi olettamiinsa muuttajiin. Menestyviä muuttajia ovat korkeasti koulutetut ja työssä käyvät, erityisesti hyvissä ammatiasemissa olevat muuttajat, mutta myös länsimaista muuttavat, joiden oletetaan kykenevän humanitaarisen muuton maista tulevia paremmin huolehtimaan omasta toimeentulostaan ilman sosiaalietuuksia.

Vähemmän myönteisesti opiskelijat suhtautuivat kouluttamattomiin, työttömiin ja humanitaarisiin maahanmuuttajiin. Suhtautumisessa näihin ryhmiin tulivat esille myös suurimmat erot eri vastaajaryhmien välillä. Maahanmuuttomyönteisyys ilmeni myönteisempänä suhtautumisena juuri haavoittuvimpien ryhmien muuttoon. On helppo toivottaa tervetulleeksi sellainen muuttaja, joka ei todennäköisesti tule käymään yhteiskunnan kukkrolla kuin sellainen, joka ainakin maassaolon alkuvaiheessa tarvitsee paljon yhteiskunnan tukea.

Maahanmuuttoasenteet näyttävät siis liittyvän pitkälti talouteen, kuten maahanmuuttoa ja maahanmuuttajia koskeva keskustelukin (esim. Nykänen 2012). Taloudelliset perusteet näyttävät eniten painavan, kun opiskelijat punnitsevat suhtautumistaan niin maahanmuuttajiin kuin maahanmuuton vaikutuksiinkin. He suhtautuvat sitä myönteisemmin maahanmuuttajiin, mitä todennäköisimmin nämä Suomessa hankkivat oman toimeentulonsa, ja mitä paremmin heidän voidaan olettaa menestyvän taloudellisesti. Nämä muuttajat tuottavat eniten taloudellista hyötyä myös yhteiskunnalle verotulojen muodossa.

Osa opiskelijoista suhtautui hyvin kielteisesti humanitaariseen maahanmuuttoon. Humanitaariselle muuttolalle myönteisten ryhmien arvoihin kuuluvat ihmisläheisyys ja ns. pienen ihmisen puolustaminen, kun taas kielteisemmin suhtautuvat ryhmät edustavat ns. kovempia aloja tai taloudelliset arvot ovat heille tärkeitä. Inhimillinen suhtautuminen humanitaarisiin muuttajiin ilmenee kuitenkin siinä, että myös kielteisemmin humanitaarisiin muuttajiin suhtautuneet vastaajaryhmät pitivät tärkeänä yksintulleiden alaikäisten turvapaikanhakijoiden kotoutumisen tukemista.